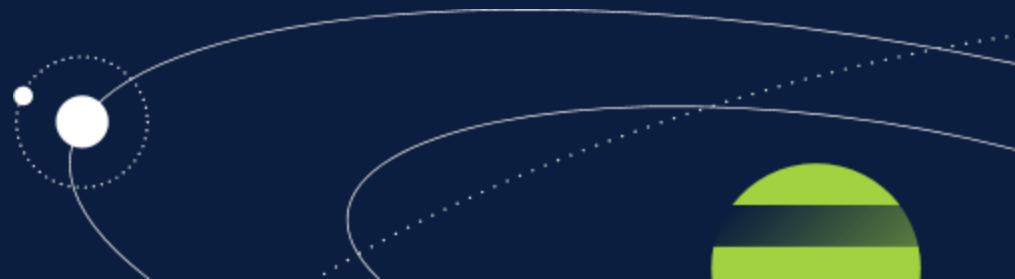

Viešųjų pirkimų savaitinis naujienlaiškis

2023 m. rugsėjo 11-17 d.
37 metų savaitė

Turinys

1. Savaitės komentaras
2. Teisės aktų pakeitimai
3. Institucijų aktualijos
4. Teismų praktika

Savaitės komentaras

Mielieji,

37 metų savaitę pakankamai ramu. Tačiau po ilgos pertraukos sugrįžo ESTT, pateikdamas paaiškinimus dėl valstybių narių galimybės išvengti viešųjų pirkimų taikymo motyvuojant nacionalinio saugumo interesais. Konkrečiai, teismas vertino, ar Lenkija gali pašalinti iš viešųjų pirkimų taikymo srities oficialiųjų dokumentų gamybos paslaugas.

ESTT priminė, kad kiekviena išimtis iš viešųjų pirkimų reguliavimo aiškinama siaurai, o viešųjų pirkimų reguliavime yra apstu galimybių užsitikrinti nacionaliniam saugumui aktualų informacijos slaptumą ir veiklos tęstinumą. Tokiam uždaviniui pasitelkti nereikia sudaryti sandorių su valstybės kontroliuojamomis įmonėmis. Išimtį galima taikyti tik tokių dokumentų gamybai, kurie yra susiję su karinėmis / slaptosiomis valstybės tarnybomis.

Dr. Karolis Kačerauskas

„Ellex Valiunas“ partneris, Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktikos vadovas

[Kontaktai](#)

TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

37-ąją metų savaitę nebuvo priimta viešųjų pirkimų sričiai reikšmingų teisės aktų.

INSTITUCIJŲ AKTUALIJOS

- 1. Ekonomikos ir inovacijų ministerija:** **kviečia** perkančiąsias organizacijas užpildyti **apklausą** apie viešųjų pirkimų sistemą. Apklausa Ministerija siekia išsiaiškinti, kaip pirkimų vykdytojai vertina organizuojamų pirkimų rezultatus, vidaus kontrolės veikimą savo organizacijoje, pirkimų atestavimo sistemą, kokius mato dabartinės sistemos trūkumus ir kaip siūlo ją tobulinti. Apklausa vykdoma iki 2023-09-22.
- 2. VPT:** **kviečia** klausytis ketvirtojo tinklalaidės „Žalieji pokalbiai“ **epizodo** apie aplinkai draugiškas pakuotes. Laidos pašnekovai pasakoja iš kokių medžiagų yra gaminamos pakuotės, kokios jų rūšys, kiek jos tvarios, ir kokių pokyčių galima būtų imtis ar tikėtis ateityje, kad jos taptų tvaresnės bei kokią reikšmę pokyčiui turi žalieji viešieji pirkimai.

TEISMŲ PRAKTIKA

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas: viešųjų pirkimų išimties taikymas (*Europos Komisija v Lenkijos Respublika, 2023-09-07*)

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (**ESTT**) priėmė sprendimą dėl Lenkijos Respublikos veiksmų netinkamai įgyvendinant Klasikinio sektoriaus direktyvą 2014/24/ES (**Direktyva**).

Pažeidimas pasireiškė Lenkijos sprendimu nuo viešųjų pirkimų įstatymo vykdymo atleisti PO, kuomet jos perka valstybės oficialiųjų dokumentų gamybos paslaugas: viešųjų dokumentų blankus, akcizo banderoles; balsavimo biuletenius; holografinius ženklus ant rinkėjo pažymėjimų; mikroprocesorių sistemas su programine įranga, skirta viešiesiems dokumentams valdyti, kompiuterių sistemas ir duomenų bazes; asmens dokumentus, kuriais laikomi pvz., asmens tapatybės kortelės, pasai, dokumentai, asmens kariniai dokumentai, vairuotojo pažymėjimas, taip pat tarnybiniai pažymėjimai (policijos pareigūnų, sienos apsaugos pareigūnų, žvalgybos agentūros pareigūnų, kovos su korupcija pareigūnų, karinės kontržvalgybos tarnybos pareigūnų ir profesinės karo tarnybos karių, karo policijos narių). Visų šių dokumentų gamybos paslaugas patikėta teikti valstybinei įmonei – PWPW.

Lenkija išimtį tokių dokumentų gamybai nevykdyti viešojo pirkimo grindė Direktyvos 15 str., kuris nustato, kad Direktyva netaikoma viešojo pirkimo sutartims tiek, kiek valstybės narės esminių saugumo interesų apsaugos negalima užtikrinti mažiau intervencinėmis priemonėmis.

TEISMŲ PRAKTIKA

Byloje pateikiamas aiškinimas yra aktualus atskleidžiant Lietuvos VPĮ 12(2) str. ir 12(3) įtvirtintą situaciją.

VPĮ 12(2) str. nustato, kad VPĮ nėra taikomas atliekant gynybos ir saugumo aspektus apimančius pirkimus, kurie nėra vykdomi pagal specialų Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymą ir nėra atleisti nuo pirkimų vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis. VPĮ 12(2) str. nurodo, kad gynybos ir saugumo aspektus apimantiems pirkimams VPĮ nėra taikomas, kai:

„1) esminių valstybės saugumo interesų neįmanoma apsaugoti kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, siekiama apsaugoti informacijos konfidencialų pobūdį) negu šio įstatymo reikalavimų netaikymas; 2) perkančioji organizacija turėtų atskleisti informaciją, kurios atskleidimas pažeistų esminius valstybės saugumo interesus.

VPĮ 12(3) str. atleidžia nuo VPĮ taikymo, kai pats pirkimas, pirkimo sutarties vykdymas pripažįstamas „slaptu“ ar jiems taikomi specialūs saugumo reikalavimai, kylantys iš valstybės saugumo aspektus reglamentuojančių teisės aktų, jeigu „esminių valstybės saugumo interesų“ negalima apsaugoti kitomis priemonėmis, nei VPĮ netaikymu.

ESTT pripažino, kad tik dalies oficialiųjų dokumentų gamyba gali būti atleidiama nuo viešųjų pirkimų reikalavimų pagal Direktyvos 15 str. numatytą išimtį.

TEISMŲ PRAKTIKA

Pirma, ESTT pažymėjo, kad Direktyva pateikia **baigtinį** sąrašą pagrindų, kurie atleidžia nuo pareigos vykdyti viešuosius pirkimus. Valstybės narės negali sukurti naujų pagrindų.

Antra, ESTT pažymėjo, kad Direktyvos 15 str. minimi *esminiai* valstybės saugumo interesai yra susiję su *esminių* valstybės funkcijų ir visuomenės interesų užtikrinimu. Tačiau ne kiekviena su nacionaliniu saugumu susijusi priemonė atleidžiama nuo atitikties Europos Sąjungos teisei vien dėl to, kad tokia priemonė prisideda prie nacionalinio saugumo. Kartu teismas priminė, kad išimtys iš bendros taisyklės visuomet aiškinamos siaurai. Šių principų kontekste ESTT paaiškino: nepaisant Direktyvos 15 str. valstybėms narėms suteikiamos diskrecijos spręsti dėl priemonių, kurios yra būtinos savo esminiams saugumo interesams apsaugoti, valstybės narės turi įrodyti, kad poreikis apsaugoti tokius interesus negalėjo būti patenkintas skelbiant viešąjį pirkimą laikantis Direktyvos nuostatų. ESTT pažymėjo, kad valstybėms narėms nepakanka tik nurodyti, kad jos siekia užtikrinti savo esminius saugumo interesus.

Trečia, suformavęs byloje taikomą teisinio vertinimo standartą ESTT vertino kiekvieną Lenkijos nurodytą argumentą, siekdamas nustatyti, ar analogiški tikslai negalėjo būti pasiekti vykdant konkurso procedūras.

- (i) ESTT sutiko, kad oficialių dokumentų tiekimo tęstinumas prisideda prie viešosios tvarkos užtikrinimo. Kita vertus, ESTT nesutiko, kad tokį tikslą galima pasiekti tik sudarant sutartį su valstybės įmone. Šiuo atžvilgiu Lenkija nurodė, kad sutarties sudarymas su valstybės įmone suvaldo tiekėjo bankroto riziką. ESTT nurodė, kad siekdama suvaldyti paslaugos tęstinumo riziką Lenkija galėjo sudaryti sutartis su keliais tiekėjais, taip pat pirkimo sąlygose galėjo nustatyti reikalavimus, kuriais užtikrinama, kad ekonominės veiklos vykdytojai turėtų būtiną ekonominį ir finansinį pajėgumą įvykdyti sutartį.

TEISMŲ PRAKTIKA

- (ii) ESTT atmetė Lenkijos argumentą, kad tik valstybės įmonė gali užtikrinti balsavimo biuletenių spausdinimą dideliais kiekiais ir reikiamos kokybės, taip užtikrindama tinkamų rinkimų organizavimą. ESTT manymu, Lenkija neįrodė, kad privačių rinkos dalyvių teikiamos paslaugos yra blogesnės už tas, kurias teikia valstybės įmonė.
- (iii) ESTT pasisakė ir dėl Lenkijos argumento, kad sutarties sudarymas su valstybės įmone yra reikalingas siekiant užtikrinti viešuosiuose dokumentuose pateikiamos informacijos saugumą.

Šiuo atžvilgiu ESTT pakartojo savo ankstesnėje praktikoje pateiktą išaiškinimą, kad būtinybė numatyti konfidencialumo pareigą savaime netrukdo surengti konkurencingos procedūros. ESTT kartu atkreipė dėmesį, kad Direktyvos teisinis reguliavimas leidžia PO nustatyti ypač griežtus reikalavimus dėl konkurso laimėtojų tinkamumo ir patikimumo, atitinkamai formuluoti konkurso sąlygas (pvz., numatyti nurodytas technines specifikacijas ir (arba) nustatyti atrankos kriterijus, leidžiančius užtikrinti duomenų konfidencialumą) ir paslaugų teikimo sutartis (pvz., numatant sankcijas) ir reikalauti iš potencialių konkurso dalyvių pateikti reikiamus įrodymus. Tokių teisinių reikalavimų kontekste ESTT nurodė, kad Lenkija neįrodė, jog informacijos konfidencialumo ji negalėjo užtikrinti vykdant konkursą nustatant papildomus reikalavimus tiekėjams ar sutarčiai.

Šiame kontekste paminėtina, kad ESTT pripažino galimybę užtikrinti konfidencialumą bei apsaugą sudarant sutartis su privačiais rinkos dalyviais ne tik dėl oficialių dokumentų gamybos, tačiau ir dėl elektroninių priemonių: mikroprocesoriai, programinė įranga, duomenų bazės reikalingos dokumentams pagaminti ir patikrinti.

TEISMŲ PRAKTIKA

- (iv) ESTT pripažino, kad Lenkija galėjo taikyti išimtį gaminant dokumentus, susijusius su tarnautojais, kurių pareigos yra tiesiogiai ir glaudžiai apima nacionalinio saugumo užtikrinimą (pvz., karių, policijos, sienos apsaugos, vidaus saugumo, žvalgybos pareigūnų asmeniniai dokumentai ir jų asmens tapatybės kortelės).

ESTT pripažino, kad tokių valstybės tarnautojų tapatybę galintys atskleisti dokumentai gali būti laikomi ypač slaptais, reikalaujančiais didesnės apsaugos, be kita ko, siekiant išvengti informacijos nutekėjimo ir klastojimo. ESTT sutiko su Lenkijos argumentu, kad galimas tokios informacijos nutekėjimas gali turėti nepataisomų pasekmių valstybės narės nacionaliniam saugumui, jei šia informacija galėtų pasinaudoti trečiosios valstybės arba, be kita ko, nusikalstamos grupės ar teroristinės organizacijos. Atitinkamai, tokios informacijos apsaugai ESTT aukščiau nurodytos priemonės (kaip papildomų reikalavimų ar sankcijų taikymas) nėra laikomos užtektinai veiksmingos. Šiomis aplinkybėmis ESTT sprendė, kad Lenkija pagrįstai taikė viešųjų pirkimų išimtį dėl valstybės tarnautojų, kurių pareigos susijusios su nacionalinio saugumo užtikrinimu, dokumentų.

Komentaras. Šios byloje pateikti paaiškinimai reikalauja prisiminti, kad kiekviena išimtis iš bendros taisyklės (šiuo atveju, poreikio vykdyti pirkimus) yra aiškinama siaurai, t. y. išimtis visada taikoma tik tiek, kiek būtina nurodytam tikslui pasiekti. Šis vertinimo standartas yra taikomas ir perkant su nacionaliniu saugumu susijusias paslaugas: PO / įstatymų leidėjas privalo turėti aiškų pagrindimą, kad saugumo tikslų yra objektyviai neįmanoma pasiekti taikant aukštus reikalavimus tiekėjams vykdomame pirkime. ESTT paaiškinimai kartu atskleidžia teismo požiūrį į „standartinius“ argumentus dėl tariamai aukštesnio valstybės kontroliuojamų įstaigų patikimumo.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą skaitykite [čia](#). Išimties interpretavimui labai vertinga ir Generalinio advokato *Emiliou* nuomonė, su ja susipažinti galite [čia](#).

Viešųjų pirkimų ir valstybės pagalbos praktika

Patikimos rekomendacijos visais viešųjų
pirkimų proceso klausimais.

[Susipažinkite su komanda](#)

Plačiau apie „Ellex Valiunas“ – ellex.legal/lt

